

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY V, NÚM. XCIII, AGOST I, MCMXIX

Número solt, 40 cèntims

SUMARI

L'hora apostòlica, per R. RUCABADO.—Premsa moderna, per L. R.—Catalunya i el problema agrari, per AUGUST MATONS.—Joventut de post-guerra, per J. M. LÒPEZ PICÓ.—Els predecessors del mètode oral, per P. BARNILS.—Diàlegs crítics: VI, per J. FARRAN I MAYORAL.—Aportacions: Del llibre *Minerve et Vulcain*, de René Lote.—Lletres: Les gràcies de l'Empordà, per PERE COROMINAS.—Les arts plàstiques, per J. F. R.—Les Revistes.

ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 613 - BAIXOS
BARCELONA

SUMARI DEL NUM. XCII

El cafè i la peixera, per R. RUCABADO.—Mil pessetes, per L. R.—La dictadura del proletariat, per M. SERRA i MORET.—Les velades anticipacions, per CRISTÒFOR DE DOMENEC.—Declaració d'independència de l'esperit, per ROMAIN ROLLAND.—Aportacions: La premsa lliure, per HILAIRE BELLOC.—Poetes estrangers contemporanis: Jean Cocteau, per L. P. (*trad.*)—Joaquim Folguera, poeta, per JOAN ARÚS.—Lletres: Lletres neohel·lèniques, per L. N.—Llibres, per J. Ll.—Les arts plàstiques, per J. F. R.—Les Revistes.

PUBLICACIONS DE "LA REVISTA"

Administració: Corts Catalanes, 613 baixos, Barcelona

LLIBRES APAREGUTS:

RAMÓN RUCABADO
Els editors i la llibertat de l'art
JOSEP ARAGAY
La pintura catalana contemporània. La seva herència i el seu llegat

CLEMENTINA ARDERIU
Cançons i elegies
JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ
L'infantament meravellós de Schahrazada
MIQUEL POAL AREGALL
Mots plaents i desplaents

ANTONI ROVIRA I VIRGILI
El Nacionalisme

JOAQUIM FOLCH I TORRES
Meditacions sobre l'arquitectura

M. MORERA I GALICIA
Venus i Adonis

JOAN SACS
La moderna pintura francesa fins al cubisme
ALEXANDRE PLANA i altres
L'obra d'Isidre Nonell

MIQUEL FERRÀ
Cançó d'ahir

LL. NICOLAU D'OLWER
Literatura catalana. Perspectiva general

ENRIC JARDÍ
Les doctrines de Georges Sorel

J. M. LÓPEZ-PICÓ
Moralitats i Pretextos

J. FARRAN I MAYORAL
La renovació del Teatre

E. DURAN REYNALS
Quatre Històries

JOSEP M. DE SEGARRA
Cançons d'Abril i de Novembre

FERRAN SOLDEVILA
Exili

E. PRAT DE LA RIBA
Per la llengua catalana

CARLES RIBA
Càntic dels Càntics i Llibre de Rut

MARIA A. SALVÀ
Les Geòrgiques Cristianes

de FRANCIS JAMMES
JOSEP LLEONART

Poesies

de RICHARD DEHMEL
JOSEP CARNER

Les planetes del Verdum
ALEXANDRE PLANA

Contrabaedeker
JOSEP M. TALLADA

Les doctrines de P. J. Proudhon
GUERAU DE LIOST

La ciutat d'Ivori

JOAN ALCOVER
Poemes bíblics

FREDERIC CLASCAR
Estudi sobre la filosofia a Catalunya en el segle XVIII

JOSEP ARAGAY
Itàlia

MERCE VILA
Les Hores

M. FORTESA
L'estela

CARLES RIBA
Primer llibre d'estances

MARIA MANENT
Sonets i Odes de John Keats

NARCÍS VERDAGUER I CALLÍS
La primera victòria del catalanisme

CARLES RIBA

Primer llibre d'Estances

Publicacions de LA REVISTA

Vol. 28

Preu: 3 Pessetes

NARCÍS VERDAGUER I CALLÍS

LA PRIMERA VICTORIA
: DEL CATALANISME :

(Col·lecció d'estudis polítics de LA REVISTA)

Vol. II

Preu: 2 Pessetes.

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY V — NÚM. XCIII — AGOST I — 1919

L'hora apostòlica

Ivon L'Escop m'envia un opuscle, el número cinc dels que en l'espai d'alguns mesos he rebut de sa part. Dels quatre primers ell n'és autor, i són *El kiosco* (en castellà), *El llibre de les Dones*, *Cultura lingüística: Inculturació del llenguatge* (conferència donada a Saragossa), i *Lliga del Bon Mot, 1908-1918* (el llibre del decenari). El d'ara no és seu, però és una obra afiliada a la mateixa campanya: es titula *Buenas ideas y malas palabras. Tratamiento pedagógico de la blasfemia*. Conferència feta també a Saragossa per don Miquel Allué Salvador, el gener d'enguany.

El primer era un aplec d'invectives contra el mercat urbà de periòdics—mercat, per tant, de corrupcions.—El segon pledejava per a atreure's la col·laboració femenina en l'obra nacional de la puritat de la paraula. El tercer, era l'esbós d'un plan d'elevació integral del llenguatge parlat a base no solament d'eliminar les grolleries, sinó de selecció de lèxic i perfeccionament de la pronunciació, de la prosòdia, etc. El quart, el balanç de l'obra profusa feta en deu anys per la famosa Lliga que En Maragall beneí amb el reiterat patronatge de la seva adhesió. El quint, irradiació aragonesa de la iniciativa catalana, un bell treball que dóna, com a casa, a l'impuls educatiu l'estimulant i l'energia viva del regionalisme.

Tot això fa respecte. Tot això és una labor voluminosa, obstinada i sostinguda. Tot això és un alè viu. Tot això és benemèrit de la pàtria.

Però tot això, que és sens dubte una brillantíssima propaganda, no és avui encara, tal volta, un apostolat. I si en el terreny de

l'acció per la puritat de la paraula, on funciona tota una organització, amb mitings, conferències, cartells, fulles, llibres i fascicles i una societat com la Lliga del Bon Mot, aplec de gent escollida, trobem que tot això no és apostolat encara, què serà d'altres coses imaginades, com l'acció per la puritat artística, pel cinema, per la premsa hemofílica, que ni tan sols estan avui en l'estat de propaganda, que ni tenen organització, ni lliga, ni donen mitings, ni passen més enllà de la ment que les concebí?

Tot allò fa l'efecte d'una mobilització—però no encara d'una guerra.—I l'apostolat és la guerra, precisament. Es l'escomesa personal no de nostres escrits, de nostres idees, sinó de nostres persones senceres. I no per a enfervoritzar els adictes i els convençuts, sinó per a copsar els pecadors. Aquesta guerra, aquest apostolat, ¿el farem nosaltres? ¿el veurem nosaltres?

Curiós cas, el d'ara. Mentre la moral és avui dia aquí una propaganda ideològica, sense acció personal, la lluita social és aquí una acció personal—l'«acció directa»— sense propaganda ideològica. La moral s'estén en el camp de la literatura, deixant l'acció a la influència de la paraula escrita. La lluita social no es preocupa de la literatura ni de la paraula: és acció pura; és, millor dit, coacció pura.

Es trobaran acàs algun dia i podran superposar-se, la teoria dels uns amb la pràctica dels altres? Categòricament podem contestar que NO. Si s'haguessin de trobar, ja hauria esdevingut ara. Hi ha un camp en què la coincidència podria ésser admirable. Un camp en el qual tota la raó dels moralistes podria

identificar-se amb tota l'acció i la coacció dels revolucionaris. Aquest camp és el dels vicis de la burgesia. Aquest camp és verge d'intervenció socialista.

Cosa curiosa també aquesta, i ben significativa. No es perdona als burgesos tenir fàbriques: se'ls tolera tenir amigues. Es parla d'abolir els bancs: no es diu res d'abolir els casinos. S'els condemna perquè afanyen diners; es calla si se'ls juguen. La riquesa guanyada és immoral. La riquesa triturada, esmicolada en l'orgia, no compta. Sobre aquestes toleràncies i aquestes silencis dels socialistes revolucionaris, ja revindrem un altre dia.

No, amics meus: la revolució no ens la faran: el regíament que facin, deixarà el món igual o pitjor que abans; no ens és lícit, doncs, entusiasmar-nos-hi. La revolució que ens interessa, ens l'hem de fer nosaltres.

Llegeixo al llibre que conté l'obra dels deu anys de la Ll. del B. M. entremig d'un núvol de referències, de cartells, bans, circulars governatives, rètols pels tranvies, conferències, aplecs, demostratius d'una acció geogràficament extensíssima que sobreix de les fronteres de Catalunya i s'escampa per Espanya, una

notícia que em corprèn vigorosament per la seva laconica intensitat. Diu així, i el subratllat és meu:

«Orense: En Tomàs Gómez Seoane, després de repetides denúncies i heroics esforços personals, aconsegueix extirpar quasi del tot la blasfèmia a Montederramo.»

Vet aquí, doncs, l'autèntic revolucionari, l'autèntic apòstol.

I cal tenir la valor de confessar que l'hora de l'apostolat moral no ha sonat encara a Catalunya. Imaginem l'apostolat: no el fem. Els millors—els de la Lliga del Bon Mot—el plantegen, l'organitzen, el preparen, esbossen camins que duen a les esferes pròpiament científiques, però no són encara avui els qui baixen al carrer a encarar-se amb els blasfems—que és l'única veritable guerra de conquesta.

Som a l'etapa dels apòstols d'Estat Major, no a la dels d'infanteria. I vet-aquí: sens dubte perquè no gosen els apòstols, gosen els assassins. I perquè no és l'hora apostòlica, per això és sens dubte que passem ara l'hora terrorista.

R. RUCABADO

Prensa moderna

A primera plana, reticències contra la burgesia, l'empresa, el capitalisme, la propietat. A segona, tercera, quarta i vigèssima plana, vistents reclams de poderoses companyies. Al mig, suplement econòmic financer.

Com s'enganxa tot això?

Ah, sí. Ho oblidàvem. La literatura roja pot ésser perfectament una nova forma financiera.

Altre quadre. Fons: austeritat patriòtica, ètica política i social; decoració: anuncis de pura empresa, propaganda de pura empresa, informació teatral, vaudevillesca i cinematogràfica, de de pura empresa. Què és lo que preval: l'article o bé el reclam?

Tenim, de segur, dret a demanar si hem de creure la doctrina de redacció o si hem de creure la d'administració.

L. R.

Catalunya i el problema agrari

Hi ha una fonda disparitat d'opinions entre els directors de les classes rurals en l'apreciació dels incipients i reduïts moviments agraris de la nostra terra.

Hi ha qui sosté, segurament, l'existència del problema agrari, i hi ha qui, amb la mateixa seguretat, nega rotundament la seva existència.

Per la meva part, penso que, com en el

famós conte manzonianà, uns i altres, des de llur punt de vista, tenen raó. La meva opinió no és ni perfectament ortodoxa, ni perfectament heterodoxa, i reflexa, tal vegada, la modesta opinió d'en Pero Grullo. Però encara que sigui així, i a pesar dels perills d'aquest meu eclecticisme, vull parlar-ne un xic a LA REVISTA perquè sé que molts propietaris catalans pensen com jo.

En realitat existeix a Catalunya, entre les classes pageses, un difús malestar que ha esclatat molts cops amb violència amenaçadora, però que, en general, ha quedat sempre limitat a pobles de tradició esquerrista i revolucionària.

Els que sostenen l'existència del problema agrari es fixen en aquests pobles o en aquestes comarques. Valls, on l'agitació pagesa és probablement reflexe i conseqüència dels moviments sindicalistes de la ciutat; Balaguer, on un poderós sindicat de pobres, dirigit per un capellà activíssim, s'ha posat en front de l'antic sindicat dirigit per grans propietaris; Tivissa, on el divorci entre propietaris i bracers és fondíssim i ha donat lloc a conflictes paorosos; Barbarà, el poble republicà per excel·lència, on els parcers s'han imposat als propietaris mitjançant el boicot, etc.

Es innegable que en aquests llocs hi ha mal-estar; els pagesos criden, protesten, amenacen, parlen d'injustícies socials i volen un repartiment més o menys equitatiu de la terra o dels fruits de la terra.

Es pot dir, doncs, que el problema agrari existeix a Catalunya i que es manifesta amb diverses exigències: modificació dels pactes contractuals en benefici dels conreadors (Barbarà) augment de jornals, disminució d'hores de treball, constitució d'organitzacions obreres de resistència (Balaguer, Barbarà), recusació de pagar l'augment dels arrendaments (Balaguer) retorn a l'Estat, al Municipi o a la Comunitat de les terres que foren propietat seva fins fa algun temps i que per usurpació passaren a ésser propietat particular (Tivissa), etc.

Mes també pot dir-se que el problema agrari no existeix; podríem repetir la cèlebre i ja vulgaríssima dolera d'en Campoamor, aquella del *todo es según el color del cristal con que se mira*.

En efecte, si per problema agrari s'entén moviment revolucionari, vagues contínues, trets, bombes, ganivetades, destruccions, gran aflluència de politicants explotadors de tots els partits, articles de diaris, inseguretats personal, por, estat de guerra, soldats per tot arreu, i angúnia fonda, general i conscient en tots els pagesos, com passa a Andalusia, podem afirmar que a Catalunya no el tenim. Per ara, almenys, no hi hem arribat.

Aquest és el criteri d'aquells que afermen que a Catalunya no hi ha problema agrari. I, ademés, afeigeixen: A Catalunya, la repartició de la propietat, els contractes de parceria que són veritables models, les relacions cordials que sempre han existit entre propietaris o conreadors, la desaparició gairebé

total del caciquisme, l'esperit mateix de la raça, etc., són causes que impedeixen l'aparició d'aquesta mena de conflictes i que asseguren el desenrotllament normal de les energies nacionals sense pertorbacions sobtades, sense violències ni convulsions socials. Les agitacions actuals en alguns pobles tenen importància local i aviat trobaran la seva situació d'equilibri. Són agitacions inevitables humanes—que no s'han de pendre com un índex de l'estat social i que no es poden generalitzar.

Aquesta és l'opinió d'uns i altres... de revolucionaris i reaccionaris, de bolxevics i anti-quats.

Considerant la qüestió en conjunt i amb tota imparcialitat, em sembla que ni uns, ni altres estan en el cert, ni els que afermen, ni els que neguen. Els uns pequen d'optimisme exagerat, els altres de pessimisme.

No som encara al problema social amb totes les seves característiques doloroses, al problema de la terra o de la propietat de la terra, però som a l'agitació que el precedeix, al malestar que el provoca.

Els primers símptomes ja han aparegut en els pobles que hem citat més amunt i en altres encara, i és segur que s'aniran estenent. El que tinguin poca extensió, el que hagin quedat isolats, no és raó suficient per a negar-los i per a no preocupar-se de cercar solucions que evitin llur agreujament.

No cal fer-se il·lusions. El socialisme avança, pren també entre els pagesos. A França i a Itàlia, on l'organització de la propietat i la repartició de la terra es tant o més perfecte que al nostre país, hi ha diputats rurals socialistes que representen en el Parlament a parcers, a bracers, a mitgers socialistes. Es dirà, tal vegada, que això és un absurd, que és una equivocació, però no s'ha d'oblidar que una equivocació semblant, que un absurd semblant, han contribuït a implantar i a sostenir el bolxeviquisme.

Hi ha avui petits propietaris, la propietat dels quals no els dóna per a viure, que es consideren més prop del jornalier que del terratinent. I en realitat els seus interessos, i la seva situació econòmica i social, coincideixen més amb la del primer que amb la del segon.

Hem tingut sort fins ara que no hagi sortit a Catalunya cap agitador professional, intel·ligent i mal intencionat—un Lerroux pagès, per exemple,—que s'hagi llançat pels camps predicant la repartició de terres (la terra a qui la treballa, la propietat és un robo). Fa vuit anys, fa deu anys, aquesta propaganda hauria sigut inútil. El pagès s'hauria escoltat al propagandista i hauria rigut de bona gana

comentant al cafè les noves idees. Però avui les coses han canviat; avui el pagès sortiria del miting preocupat, pensant que al cap i a la fi no és completament just que el propietari s'estigui a ciutat gaudint les delícies de la vida moderna amb les rendes que els treballs i les fadigues dels altres li procuren. Paraules semblants he escoltat més d'una vegada, i és que les propagandes que ja s'han fet, encara que isolades, estan donant resultats.

L'esperar que els problemes es resolguin sols, el tancar els ulls davant la realitat, el desig de tranquil·litat acompanyada pels bons aliments pot crear un pedestal formidable a un d'aquests agitadors.

Es la fruita del temps; l'home vol viure més bé, vol comoditat, l'obrer vol seure també al banquet de la vida, com deia no fa gaire temps un d'ells en un discurs.

Es indubtable que les relacions econòmiques, i fins jeràrquiques, entre propietaris i obrers, han de modificar-se i s'estan modificant, i és igualment indubtable que això és verificarà tant a la indústria com a l'agricultura. No discutim ara si és just o no és just; ens limitem a constatar un fet.

El problema, doncs, o l'agitació que ens indica l'atansament del problema, existeix. Està en el seu començament, però ha començat i l'ambient li és particularment favorable.

La natura dels contractes agraris existents a Catalunya farà tal vegada que el problema retardi la seva aparició o que no es presenti amb caràcters de violència revolucionària o de veritable convulsió social. Però la parceria, tant estesa per fortuna al nostre país, no és, com totes les coses humanes, un contracte perfecte: la seva aplicació no és perfecta tampoc en certes comarques i per certs conreus, i aquestes imperfeccions precisament poden donar lloc a conflictes socials. A Itàlia, on la parceria està molt estesa i on les lleis la protegeixen i fomenten, les lluites socials en el camp han sigut, molts cops, violentíssimes. No fa pas gaires anys esclatà un moviment polític amb proclamació de república social, amb plantació d'arbres de la llibertat, amb repartiment de terres, i fins amb reforma de

calendaris, en alguns pobles de la Romanya, la terra clàssica, amb la Toscana, de la parceria.

El repartiment de la terra a Catalunya, tot i essent tant estès, no arriba a tots, no arriba a la majoria, i aquesta desigualtat cultivada, excitada, exasperada per algú polític interessat, pot produir una catàstrofe.

El temperament català no s'adapta fàcilment a un règim d'injustícia, i fins l'home conservador porta, amagat i mig confós entre el seu respecte per lo constituït, un llevat protestatari (recorda llegidor el que ha passat enguany a la processó de Corpus); i si el nostre pagès es convenç o el convencen, veu o li fan veure, que l'actual organització i la divisió de la riquesa és injusta; no sabrà conformar-se.

Es una norma fonamental en l'art de governar pobles, aquella que diu que val més prevenir que curar. I ara és l'hora de prevenir. Una política clarivident ha de resoldre deseguida la qüestió agrària—que no per estar reduïda a pocs pobles deixà d'ésser temible—abans que el malestar avui existent degeneri en agitació general i aquesta en problema palpitant que prengui caràcters de violència esfereidora. Quasi estaria per dir que si el problema no existís, seria necessari provocar-lo per a que naixent abans de temps, amb gestació incompleta, tingués menys vitalitat i fos més fàcil resoldre'l.

Confiar únicament en el seny català, tan invocat, em sembla una il·lusió perillosa. Jo, nacionalista acèrrim i intransigent, admirador fervent de les virtuts històriques de la nostra raça, sé que el poble és poble a tot arreu i que un cop deslligades les passions, a Catalunya o fora, és difícil encarrilar-les.

Som encara a temps per a cercar solucions; mes hem de mirar que aquestes semblin concessions cordials i voluntàries inspirades per un noble esperit de justícia i no que siguin conseqüència d'una imposició violenta i ineludible.

Cal que la fera no conegui mai la força formidable de les seves urpes.

AUGUST MATONS

Aquest número ha passat per la censura militar

Joventut de post-guerra

No sabríem lloar la festa de la pau que no és encara la nostra pau. Ni creiem tampoc que la superació de Romain Rolland, el silenci d'André Gide i l'abdicació de tot raonament, que invocà aquest cavaller perfecte que és Jacques Emile Blanche, com una justa actitud de guerra, ens servissin ja per aconhortar els nostres esperits afligits pel confusionarisme de la pau signada, com foren agitats per la fosca baralla confusionària de l'odi.

Temem la insensibilitat per saturació. Temem que l'endemà del sofriment no sigui encara el sopor de la furiosa embriaguesa que es complau mostrar-nos Julien Benda en el seu llibre *Belphégor* i que accepten passivament les gents com si ja fos valor entesa que el luxe de l'esperitmenarà la inutilitat intel·ligent dels nous dies.

«La guerra no paga els deutes ni redimeix els pecats» llegim en *l'Esame di coscienza di un letterato*; i nosaltres, que penetrem tota la pura intenció de renúncia individual fosa en el pregon sentit d'expiació col·lectiva que contenen les paraules de Renato Serra, voldriem escoltar la veu que ens adverés el perdó, el lluïment del darrer cens de la pau.

Reintegrats a la vida civil, els homes que han fet la guerra rependran el seu camí d'abans. On cercarem, doncs, la renunciació que ens prometíem, després del sacrifici de la flor de les generacions noves?

Dos llibres assenyalaríem en els quals podem cercar l'averany del demà.

L'un: *Le témoignage de la génération sacrifiée*, és el llibre del retorn. Parlen els morts: E. Psichari ens invita al retorn a la disciplina, André Lafon a la vida interior, Charles Peguy al retorn a la pàtria, Josep Lotte a la vida cristiana, Lionel des Rieux al retorn a l'art cristià, Henri Lagrange a la tradició; d'altres encare al retorn a la llar, a la gràcia francesa, a les virtuts simples.

El segon llibre és la nova edició de l'enquesta d'Agathon (Henri Massis, Alfred de Tarde) sobre *Les Jeunes-gens d'aujourd'hui*.

Parlen els fets: afirmació de les virtuts actives de la cultura; fidelitat de l'acció al pensament; valor conscient de l'eficiència col·lectiva; sentiment de la responsabilitat social.

Ambdós llibres, reveladors d'aquesta adaptació a la realitat que les expressions individuals no sabien recollir, porten el ressò d'una veu total alta, grave i extensa, que vol dir reconciliació perquè sap coordinar tots els mots diferencials en una sola harmonia.

Aquesta veu voldriem dictant la nostra pau. Veu de poble, veu de multitud que enlloc com a França ha trobat mai tan exactes vibracions. Si, novament, deseixida dels llibres en els quals ressona, arribés, fins a sentir-la al carrer, una vegada més ens alliberarem de l'irreparable. I potser, si no ho fou la guerra, serà una redempció la pau.

J. M. LÒPEZ PICÓ

Els predecessors del mètode oral

Una llarga gestació accidentada ha precedit l'eclosió definitiva del mètode d'ensenyament oral als sords-muts. La preparació especial que cabia donar-se'ls; l'ordre preferit com a més racional, amb què se'ls havia d'ensenyar les lletres; el procediment més eficaç per assolir l'emissió d'una veu d'expressió tímbrica natural, han estat, entre altres, les qüestions fermament debatudes pels especialistes, i avui, en termes generals, ja donades com a resoltes. L'educació dels sentits i, en particular, la de l'atenció i del tacte, omplen d'una manera obligada el primer període d'actuació pedagògica del sord; les lletres,

sotmeses en ço que fisiològicament representen, a un examen minuciós d'anàlisi, s'han disposat en sèrie ascendent de dificultat articulatòria, i per a l'emissió de les vocals, fonament de la veu, s'ha establert, com a punt de partida, la producció de l'explosiva glòtica. Queden, doncs, avui per avui, sense aplicació, els procediments adés arbitraris, adés violents, adés misteriosos, que registra la sordo-mudística en la història dels seus mètodes. La Fonètica Experimental, sobretot, ha contribuït bona cosa, en els darrers anys, a impulsar la sistematització i està cridada encara a plantejar i a resoldre nous problemes.

Amb tot i això, no ha pas calgut esperar els temps moderns per assabentar-nos de la gran meravella. No és pas arran de l'any 1880, memorable pel famós Congrés Internacional de Milan on els assembleïstes s'acomiadaren victorejant la paraula. No! els sords-muts parlen, ja des de mitjans del segle XVI, època de l'infantament gloriós de l'art nova, en el monestir de San Salvador d'Oña (Burgos), on es desenrotllà d'una manera prodigiosa. El mateix inventor d'aquesta art d'obrir la boca als muts, fra P. Ponce de León, ens parla de deixebles seus *mudos a nativitate a quienes mostré hablar, y leer, y escribir, y contar, y a rezar, y ayudar misa y saber la doctrina cristiana, y saberse por palabra confesar, e algunos latín, e algunos latín y griego, y entender la lengua italiana*, etc., essent aquest testimoni personal corroborat i ampliat encara per autors contemporanis, tals com el P. Yepes, Francisco Vallés, Ambrosio Morales, Juan de Castañiza i altres. I l'eclosió de tanta grandesa ve acompanyada més tard per l'aparició del codi pedagògic i científic, d'alta valor intrínseca, que corona l'obra començada, la *Reduction de las letras y arte para enseñar a ablar los mudos* (Madrid, 1620) signada, per Juan Pablo Bonet, del qual Lope de Vega exalta *la sutileça insigne y alta de su ingenio divino*, car

*La Rhetorica hallar pudo
el arte de bien hablar,
pero nunca pudo hallar
el arte de hablar un mudo.*

L'ampla via assenyalada per les figures gegantines d'aquest primer període històric, segons expressió de G. Ferreri, no es vegé, però, continuada tan intensament com era d'esperar a Espanya. Per ventura a això sigui atribuïble la desconeixença avui encara regnant sobre el «món dels silenciosos». A la qual cosa, probablement, tampoc foren estranys els prestigis merescuts, a l'estranger, per les figures del P. de l'Epée, de S. Heinicke, de J. Bulwer, Tarra i altres que, tot amparant-se de les iniciatives espanyoles, tractaren de perfeccionar-les, i en part ho conseguiren, posant els fonaments a la copiosíssima bibliografia de la nostra especialitat. L'anomenada «lectura labial» dels sords, particularment, representa el complement essencial més no-

table aportat fins avui a l'ensenyament, deixant naturalment de banda ço que concerneix a una multitud de qüestions verificades per les ciències experimentals, a que al·ludíem al començament de l'article.

El clergue Martial Dourneau, glosant el *facite surdos audire et mutos loqui* de l'evangeli (St. Marc, c. VII), ha pogut escriure, amb ple fonament, aquests versos:

*Amateurs, qui venez admirer des merveilles
que le ciel à la terre a daigné révéler,
vous verrez qu'en ces lieux on entend sans oreilles
et que sans langue on sait parler,*

que figuren en el saló de sessions de la Institució Nacional de París.

En vigílies del quart centenari de la naixença del Benedictí il·lustre (1520) i del tercer de la publicació de l'obra sorprenent d'En Bonet (1620), que s'escauen en 1920, una institució catalana, l'Escola Municipal de Sords-muts de Barcelona, ha escampat una al·locució prenent la iniciativa de commemorar com es mereixen els dos predecessors del mètode oral. Espanyols i estrangers s'han adherit fervorosament a la idea, aportant-hi tot llur afecte i prestigi.

Les revistes cabdals de l'especialitat, a França i a Itàlia, se n'han fet ressò encoratjador i tot permet augurar un èxit complet a les solemnitats esdevenidores. Més que més quan tot l'escalf que les acompanya rebassa ja les columnes de les publicacions, traduint-se en íntimes comunicacions amigables i prometedores del concurs personal. A l'assemblea en projecte, no hi mancarà segurament la veu autoritzada de cap de les figures professionals més sortints, que ens vindran a fer conèixer llurs ensenyances experimentades i ens posaran al corrent dels treballs especials i de les solucions que s'han donat als grans problemes que, també en el nostre domini, han estat suscitats pels horrors de la guerra. No dubtem que l'Ajuntament de Barcelona, sota el patronatge del qual va confiada l'empresa del Centenari, li prestarà tot l'apoi, per tal que la seva antiga Escola de Sords-muts pugui fer el paper que li toca com a portadora de la iniciativa.

P. BARNILS

Diàlegs crítics

VI

El gran enlluernament, d'en Puig i Ferrater. — *Sonets i odes*, de John Keats, traducció de Marià Manent. — *Exposicions Aragay Agrupació «Courbet»*; General d'art.

Dionisi.—Mentres va creixent aquest munt de volums de prosa catalana als quals dedicarem un diàleg qui farà parella a la nostra conversa sobre els poetes, tinguem avui, Eleuteri; una conversa plena de varietat sobre uns quants esdeveniments diversos. Ans de tot, no diferim més uns mots sobre *El gran enlluernament* d'en Puig i Ferrater.

Eleuteri.—T'haig de confessar que no conec l'obra, però que el títol m'ha suggerit una certa antipatia en contra d'ella. Ell sembla prometre quelcom d'una emoció vaga, o una tèsi trepidant i simbòlica.

Dionisi.—Res d'això, caríssim. Jo puc assegurar-t'ho: el títol és una de les molt poques romanalles en aquest drama d'antigues tendències, que en Puig amb sa voluntat ferma va eliminant de la seva obra.

Eleuteri.—No cal dir-te quina satisfacció em dónes.

Dionisi.—Sí, es tracta d'una creació molt seriosament pensada i treballada, qui amb tot i haver nascut de neguits esperituals molt contemporanis, posseeix caràcters de gran generalitat psicològica, de veritat humana. Els neguits, sense ombra de tesi, personificats pel nostre amic en unes quantes figures vigoroses, recorden els exposats fa algun temps en uns seus diàlegs que publicava LA REVISTA, on es resumia l'examen de consciència, la professió de fe renovadora de nostres dues més rescents generacions artístiques.

Eleuteri.—Actualitat amb un sentit de generalitat humana; no és ella la que Goethe deia creadora de les obras durables?

Dionisi.—Ella és la qui farà durables molts moments d'aquesta obra. El conflicte psicològic nuclear, que no em sembla haver sigut prou obiat per la nostra crítica, era el de la lluita per renovar-se, de l'home qui sab rompre a temps amb tot un passat juvenívol d'anarquia moral i artística i aplica totes les energies a ordenar-se la vida i a orientar el seu esforç envers una tasca plena d'austera perfecció. Mes vetaquí enfront d'ell encara, una víctima d'aquella passada vida: vetaquí una dona,

pobra criatura d'instint, a qui l'artista comunicava totes les febres i agitacions i follies, i ella la malhaurada, no s'ha renovat, ni creu cosa bella el renovar-se; si un generós esperit de sacrifici li fa renunciar a torbar la renovació de l'amat, el miratge de la passada vida continua enlluernant-la; i ella no veu sinó caiguda i aburgesament i egoisme en la renovació de l'artista; mentre ell necessita de totes les energies per a sa pròpia guarició i no n'hi resten ja per a la guarició d'ella i amb temences de convalescent no pot veure-hi sinó la personificació de tot el que anava a perdre'l en cos i ànima. La situació dramàtica a l'entorn d'aquest conflicte, creada per en Puig, és interessantíssima, i dóna lloc a unes escenes de les més intenses que té el nostre modern teatre.

Eleuteri.—Una de les dificultats amb que es troba el nostre autor dramàtic en tractar un assumpte així, rau en el llenguatge del diàleg, ja que no tenint models literaris tradicionals a seguir, ni exemples vius a imitar ni a millorar, li cal crear de cap de i de nou.

Dionisi.—Doncs també aquí—fora d'uns pocs mots o frases qui desentonen dins la general discreció—assoleix en Puig salvar-se. Les meves objeccions anirien més aviat contra alguns personatges, contra algunes escenes, de comèdia, qui lleven a l'obra homogeneïtat i n'afebleixen a moments l'enèrgica tensió.

Eleuteri.—Ja veig que prens ara per tal de parlar-me'n, el volum de Keats que acaba de traduir el nostre molt car Marià Manent. Jo també l'he llegit amb delectació i amb el goig de veure la nostra llengua tant destrament manejada, assajarse damunt les perfeccions del gran anglès.

Dionisi.—No cal que m'ho diguis: sé de quina íntima passió estimes Keats i com és un dels poquíssims poetes universals als qui concedeixes l'honor constant de la teva capçalera o d'acompanyar-te quan viatges. Conec la teva tria i les teves raons, una mica complicades de recordar, qui et fan barrejar les edicions més boniques i portàtils de l'Antologia grega, els Epigrames de Petroni, les poesies de Jordi de San Jordi, els poemes de Chenier, els *Lieder* de Goethe, el *Paradis* del Dant, i les *Odes* i *l'Hiperion*, *The Eve of St. Agnes*, de Keats el puríssim.

Eleuteri.—I sols la seva perfecció expressiva absoluta, sí, d'aquella absoluta raríssima—

ment assolida, través dels segles i per raríssims poetes, amb la freqüència que ell l'assoleix, me li fa perdonar les perniciosos influències que exercí damunt d'ell la seva època; aquell to de fatalitat irremediabile, aquella visió de l'antiguitat qui recorda les fantasioses estampes romàntiques, aquell fer-la servir de vehícol a simboliques i romàntiques divagacions. Mes per damunt d'això, quines intenses palpitations humanes, quina compenetració plena en vida i en beutat—quan l'emoció és més pura,—d'intuició, i de força expressiva i d'art suprem, i d'aquella joia grave i sobirana, la joia que simbolitzava la antiga púrpura,—aquella joia grave que sols troba correspondència en moments molt serens i profonds de Beethoven: joia grave que no oferirà mai l'obra de qui no hagi tingut sovint la intuició vera, i per tant serena, de la mort. Tant mateix ha d'ésser gran l'emoció que es sent quan com l'amic Manen es té consciencia de l'esforç desesperant que representa el posar les mans traductores damunt de beutats com aquelles.

Eleuteri.—El nostre amic, també creador de pures perfeccions, ha realisat traduir Keats una bella tasca. Sab plasmar amb tanta seguretat el seu llenguatge, que la fidelitat de concepte i d'imatge és justíssima i sovint arriba al resultat sorprenent d'ésser més concís que el mateix original, on l'expressió és tant justa, en una llengua per naturalesa tant concisa. En algú moment però aquesta mateixa concisió crea en la traducció obscuritats certes quan la més bella claretat era una de les qualitats del poeta anglès. Es el pensar en la gran cura de perfecció que ell tenia quel fa més desagradós a voltes en la traducció trobar-se amb qualque vers de ritme negligit, de metres diferents (alexandrins rompent una teoria d'endecassílabs per exemple).

L'ardència febrosa que sovint hi ha en la poesia de Keats, amb abundor d'exclamacions i punts admiratius, s'atempera sovint en passar per la ment serena del poeta nostre. És per això que en moments de perfecció més tranquil·la d'una més reposada objectivitat és fa més gran la coincidència d'expressió i de to emocional entre ambos poetes. Recorda el fragment de l'*Hiperió*...

Dionisi.—Que el poeta nostre deuria traduir de cap a cap.

Eleuteri.—Recordo les traduccions l'oda a l'*Autumne* i la *Belle doma sans merci*, que valen per uns originals bellíssims. I cito ara alguns dels que em semblen moments felicíssims entre els abundants moments felíços d'aquesta traducció.

Dionisi.—Ara que ja en Manent s'ha exercitat en traduir el gran poeta, hauria de donar-

nos amb la traducció completa de l'*Hiperió* la de *Lamia*, la meravellosa *Vetlla de Santa Agnès* i, del *Endimió*, almenys aquella *Bacanal* temptadora amb la seva joia de rimes i ritmes, per al coratge del traductor qui tant bé sab jugar amb rimes i ritmes; la *Bacanal* qui té com a preludi aquelles cinc estrofes que jo compararia amb les més belles cançons que Shakespeare escampava en les seves escenes. «*O Sorrow—Why dost borrow—The natural hue of healty from vermeil lips?—To give maiden blushes.—To the white rose blushes or is it dewy hand the daisy tips?*» i després els ritmes saltadors, les imatges joioses del formós ensomni.

Eleuteri.—Ja que parles d'*Endimió* m'agradaria saber què penses de l'interpretació que dona *Xenius* en son bell pròleg a l'únic vers que cita de Keats, aquell qui anys enrera sovint repeties com un lema benivolgut.

Dionisi.—A aquest vers dec potser la primera lliçó d'hedonisme artístic en anys ben juvenils. I la interpretació de *Xenius* és cosa que m'ha interessat força. Ell diu suggerir-li aquell vers

A thing of beauty is a joy for ever

aproximadament la imatge d'un «esteta en solitaria contemplació d'un objecte d'art» i preferir-li la interpretació que dona el nostre poeta

Tota beutat és joia perdurable,

perque «aquesta beutat ja ens sembla més aviat una noia de la que el poeta adolescent desitja i per endavant celebra el regal i llarga joia que pot procurar». Veiam, veiam, m'he dit jo; quan tu rebies la teva llissó de hedonisme i adoptaves com a lema aquell vers, *a thing of beauty=una cosa de beutat=una cosa bella*, et suggeria precisament la imatge d'això que s'en diu un *objecte d'art*? No, certament; sinó d'una obra d'art del *Partenon* per exemple, d'una *Estansa de Rafael*, d'una *simfonia de Beethoven*.

I aquestes coses belles pensaves que hauria designat Keats com «una joia per a sempre». Una joia tant per a l'esteta solitari com per a l'esteta qui senti allò que deia el bon Guyau:

Quand je vois la beauté, je voudrais être deux.

O es suposi en comunió amb un grup d'homes o àdhuc amb tota una humanitat contempladora.

Eleuteri.—I jo no trobo tant diferent de l'original la interpretació del poeta nostre:

Tota beutat és joia perdurable;

tota beutat, és a dir, no la beutat en general, sinó *tota cosa bella o cosa de beutat*. Evidentment el poeta anglès ni el traductor no pensaven aquí en noies maques. Altrament una sofisticada de bon humor també podria trobar suggestió de noia maca en el vers de Keats.

Tu qui coneixes bé l'anglès, sabs que *a thing, a nice thing, a very beautiful thing*, es pot dir també d'una noia maca.

Dionisi.—Mes ai amic, ni un ni altre poeta voldrien incórrer en la inexactitud de nomenar una noia maca—marcidora com totes les coses terrenals—una *joia per sempre, una joia perdurable*.

Eleuteri.—Sinó amb una condició: la de que l'artista, de la joia per ara, i temporal que li dóna la noia maca, en faci una cosa de bellesa, una obra d'art, al menys un objecte d'art, una joia per sempre. Per la meua part m'he sentit en desacord també amb el prologuista il·lustre quan col·loca el nostre puríssim i sinceríssim Manen dens el llinatge d'Ulissi.

I em plau recordar que a propòsit de la publicació de *La Branca* i la clara perfecció d'aquell llibre i franca puresa de propòsit i l'absència en ell d'astúcia de tota mena, em feien col·locar el poeta dintre el llinatge esperitual de Jesus i ell em semblava sentir-se'n força content.

Dionisi.—Un altre bell exemple de gran puresa i llealtat estètica ens el dóna també mestre Joan Llongueras. La seva obra educadora és de les més importants que avui es fan a Catalunya; i les seves festes anyals, lliçons espirituals inoblidables. Vetaquí una labor que els nostres governants no haurien de deixar sense protecció generosa i decidida. Apart les manifestacions més elevades del seu art sobre les quals jo conjuminava l'any passat manta reflexió, aquest any ha triomfat el mestre en una modalitat nova de jocs infantívols estilitzats. Estilització que en alguns ateny ja a simetries, repeticions i combinacions purament racionals. I d'això semblava tenir-ne plena consciència la deliciosa Maria Teresa, qui sabia jugar alhora amb molta gràcia i amb una delitosa serietat. Com de la joia pura de les manifestacions més altes del ritme en tenien plena consciència entre ses belles companyes intel·ligents, la Neus Garí, plena de seny i de ferma voluntat, i d'agilitat graciosa; i una, sobretot, de les germanes Torres—beutat catalana digna del pur cisell català d'en Casanoves,—aquella

de les tres germanes que en J. M.ª Junoy i jo desitjàvem que fos la qui es digués Eulària—i efectivament, era ella la que s'ho deia.

Eleuteri.—Completem ara la diversitat de la nostra conversa, parlant d'aquestes exposicions memorables, de l'Aragay, de l'Agrupació Courbet, la General d'Art. No en parlarem potser com a tècnics, però prenem-nos el dret de dir-hi també la nostra.

Dionisi.—I dir-la en nom, potser, de coses qui a molts artistes preocupats per les coses de l'ofici podrien semblar extemporànies; coses però qui apertanyen a un ordre fora del contacte amb el qual l'art no seria sinó un divertiment sense significança, un conjunt d'habilitats enginyoses, un cercar i resoldre dificultats que posa el pur caprici. Tu ja no retreuràs contra això la fórmula aquella de l'art per l'art...

Eleuteri.—L'«Art per l'Art», la «Ciència per la Ciència», la «Literatura per la Literatura»: la necessitat d'establir aquestes separacions absolutes no era el símptoma més perillós de la fragmentació i l'anarquia esperitual de tota una llarga època? «Pintar no importa què», experimentar, especular sense pensar en les conseqüències (recorda *Le Disciple*, de Bourget—«Amoralitat de l'art, de la ciència», com si res en posar-se en contacte amb la societat dels homes podés deixar d'ésser moral o immoral. Es per això que em plau vivament la tendència del nostre Aragay: perquè serà un antídol i vulgui Déu que no sigui l'únic, contra la *immoralitat* que encara representa la pintura francesa en sa influència damunt nostre. Pintar no importa què; pintura i res més que pintura: en aqueixes tendències hi ha hagut en molts sentits, ho he dit i he escrit, l'impulsió d'una renovació salvadora. Però també sovint, un empobriment de cada activitat artística en recloure's sobre sí mateixa i sens dubte un cert enviliment. Due meu, si per a la pintura es tant indiferent pintar una deessa, o una dona bella, com una figura, abjecte o una insignificància qualsevol, com explicar la freqüència amb que són preferides les coses d'aquest ordre inferior?

Dionisi.—Dèies doncs que l'Aragay...

Eleuteri.—En portar la influència del Renaixement—qui altrament poseix Catalunya belles manifestacions antigues, en pintura com en literatura—porta l'exemple de la plena unitat esperitual que aquell gran moviment representa. En la Itàlia de la *virtú* ben entès, quiscun amava l'activitat esperitual seva i en dominava i perfeccionava i renovava els procediments pràctics i expressius, mes ningú es recloïa bàrbarament en una exclusivitat incomprendible: la unitat de cultura, la ger-

manor davant de les més altes idees de l'antigor i els més alts exemples humans feia l'harmonia dels esforços. Per això era tan freqüent la diversitat harmoniosa de talents en aquells homes.

I jo et dic que no tothom s'ha fet prou càrreg del que significa el que l'Aragay, artista i artesà, home de taller i de laboratori, sàpiga expressarse en vers, i pugui ennoblir les seves figures magníficament pensades i dibuixades, nomenant-les *Beatitud*, *Danaë* i *Orgull a cavall*, *La gentil de les ondes*.

Dionisi.—I altrament, si algú poc atent a la seva significança veritable, ens l'insulta de pastitxaire, responem-li que no sabem perquè ha d'ésser pastitxaire un artista qui es plau en intuïcions i procediments qui plaiën als homes del Renaixement i no ha d'ésser-ho el qui prefereix intuïcions i procediments com els preferits pels pintors moderns francesos. La personalitat de l'Aragay dintre la sanitàosa influència, hi és ben ferma i ben catalana.

Deixeu que s'esvaeixin una mica certes ressonàncies del fecond viatge. Ja veurem qui, per superficial que sigui, gosarà parlar de pastitxos.

Eleuteri.—Ja pots pensar-te l'emoció que em produí l'Exposició dels Courbet. Ja és tart i no t'en parlaré detalladament. Només vull dir com et sé d'acord amb mi en que ells, des dels mestres ja gloriosos fins als deixebles més novells i ardits, no s'han aplegat sota el nom de Courbet per servir-se del seu art com d'una imitació sinó com d'un exemple.

Dionisi.—D'acord. I jo comprenc el teu goig davant d'aquesta Exposició perquè recordo un teu desig d'anys enrera. «En pintura (potser exageraves aquí) deies Antiimpressionisme inebrenlable». Composició. Dibuix, molt dibuix: tenir present el mot rescent dels joves pintors francesos: «anem a l'escola». Com a símbol vivent, Ingrés senecte i gloriós, la carpeta sota el braç anant al Museu a «apendre de dibuix».

Eleuteri.—També podem estar ben contents de la nostra Exposició general d'Art, tant ben organitzada, tant ben presentada, tant rica en nobles intents i belles realitzacions, tant catalana.

Dionisi.—I tant completa, que no hi han mancat àdhuc *pompier*s distingidíssims, ni uns candorosos estupends, com enlloc ja es trobarien. Jo t'assegür que els quadres del senyor Vázquez, la pensada amb argument del senyor Galofre; aquella Victòria qui vola, mutilada i tot, davant el barquet de joguina, del senyor Xiró i el fabricant de violins del senyor Soler de las Casas, eren quelcom

d'indispensable dins la rica diversitat d'aquesta Exposició.

Eleuteri.—Jo recordaré sempre aquella sala primera de *Les Arts i els Artistes*, i si hagués tingut prou diners, l'hauria comprat tota per a deixar-la sempre més tal com estava, començant per l'admirable *Arlequí* d'en Picasso, tant d'avui i tant d'ahir a la vegada: meravellosa conjunció de la sensibilitat malaltissa i decadent d'ahir amb la intel·ligència assemenadora i harmonitzadora d'avui.

Dionisi.—Inquieta i atreu aquella figura espectral, ingràvida, de dues dimensions, lleu i acolorida com un raig de llum qui travessa un vitrall, amb la tristesa espectral d'aquella testa decandida. Només les mans pesen, com si en punició d'haver amat massa els contactes materials la desmaterialització no lis fos encara possible.

Eleuteri.—Quina meravella! No en diríem la estructuració d'un fantasma? Dignes parions, menys fantàstics, en perfeccions definitives, els dos retrats de senyora qui li feien costat. De tota l'obra d'en Picasso roman-drien només aquestes tres obres i elles li assegurarien la immortalitat.

Dionisi.—També té la fermetat, la seguretat de les coses immortals, el meravellós retrat de senyora i nen d'en Canals. Hi ha en tot el quadre aquella vida pròpia independent ja de l'artista qui la creava, el segell del linatge de les obres glorioses qui guarden el millors museus.

Eleuteri.—I el retrat d'en Mallol, d'una ciència constructiva, d'una virtuositat en el màneig dels grisos, d'una absència de convenció qui aguantarien victoriosos la proximitat d'un bon Degas. I la *Toaleta* d'en Vayreda, intel·ligent i sensual alhora, que faria pensar en certs mestres venecians, si no li bastés ja ésser tant bellament catalana. I el nirviós bodegó de l'Humbert; i aquella natura morta d'en Feliu Elias, hereu directe dels grans experimentadors impressionistes donats al goig de percebre i a la ciència d'expressar el percebut, delícia dels ulls intel·ligents, però fent desvetllar les delícies del tacte. És aquesta virtuositat de percepció sensual, tàctil, de *l'objecte*, qui fa tractar a aquest artista les natures vives com si també fossin natures mortes? Qui dona a les seves figures humanes una apariència de cosa; aquell aspecte una mica inquietant d'immobilitat, d'encantament?

Dionisi.—No bastarien a honorar una Exposició arreu del món els sols paisatges que hi havia en aquella sala? Recorda la noblesa d'aquelles sordes harmonies en els de mestre Canals, i del *Iu Pascual* aquells qui no recorden tant *Sisley*, sobretot *Pont de les Mores*,

Tardor, Rentadores, plens de salut, harmonia i fresca serenitat; i els d'en Vayreda amb aquella felicitat objectivitat substancial, i aquells verds, tant séus, «verds Vayreda», dels arbres ben nodrits i generosament regats.

Eleuteri.—I el bloc de graciosa eternitat que hi tenia en Casanoves.

Dionisi.—I aquella grassa estatueta d'en Martínez Hugué, treballada amb una mà voluptuosa i sintetitzadora.

Eleuteri.—Res més sintetizador que una mà voluptuosa qui no s'atura en els detalls. Així en l'art com en la vida. Una mà així, tens raó, ha treballat les turgències d'aquesta estatueta. Però jo ara, vora d'ella vull recordar la grassa també i més harmoniosa *Venus suburena* d'en Jou, una de les preciositats poc obirada d'aquesta exposició. Saludem el paravent d'en Colom, riquíssim i ben compost alhora i sortim amb recansa d'aquesta Sala.

Dionisi.—Evoquem vagabondament, malgrat ens exposem a injustos oblits, les altres sales. Una altra delícia poc obirada: una *libreria* d'en Bertran San Feliu, goig dels ulls i de l'intel·ligència.

Eleuteri.—El sintetisme renovador d'en Ferrà. El foll entusiasme contingut d'aquell *Poble de Mura*, d'en Benet les cases del qual saltarien com essers vius, si una intel·ligència ferma no les mantingués en bella composició. I sobretot en aquesta sala el *Noi malalt*, d'en Domingo. Una sensibilitat exacerbada fins a la malaltia instal·lada inquietadorament dintre una intel·ligència poderosa. Pintor completísim, amb gran riquesa de personals intuïcions i totes les facultats i la ciència d'expressarles, *estructurarles* com ara es diu. Jo fos d'ell, violentaria aquella sensibilitat malaltissa. Jo fos d'ell comensaria per aborrir els pallassos, les pobres gents i els nois tuberculosos. Jo fos d'ell em posaria a pintar noies ben boniques i ben nues.

Jo em complasc en imaginar aquest artista en una fase immediata del seu talent, en que ens donarà uns desnús gloriosos.

Dionisi.—Tan de bó. I què m'en dius de l'Obiols, a qui les noies tant pures que pintava abans; se li han tornat *tobilleras*. Jo l'abraçaria pel seu èxit com a pintor i compositor en aquest quadre, però li diria tot seguit: «Més m'agradaria que hi fossin les noies *d'abans* en aquest serè paisatge».

Recordo, enfront d'ell, mestre Torres Garcia, qui després d'haver estat el primer en sembrar una pura llevor classicista, en teories que després han semblat d'altres, ara es dona a totes les incerteses del devenir.

Eleuteri.—Sort però, que les millors cristallitzacions d'una personalitat d'artista costa

disoldre-les. I l'unitat del present amb el passat de l'artista, no deixara aviat de remarcar-se.

Dionisi.—I els paisatges d'en Miró?

Eleuteri.—Tinc una gran simpatia envers les possibilitats d'aquest jove artista. Per ço, si fos ben amic meu, li diria com no cal confondre l'afany d'originalitat amb la formació d'una personalitat vigorosa. Es pot ser original i tenir una personalitat insignificantíssima; i més en això de la originalitat, ja s'ha dit, sempre hi ha qui va més enllà: un *totavía más difícil*. Això quan no es pastitxa inconscientment.

Dionisi.—Jo t'asseguro que la impressió d'aquests paisatges és per mí de quelcom ja vist: en miniatures asiàtiques? en dibuixos de criatura? A un car poeta jove, de qui jo estimo la rica personalitat, jo recomanava i ell em comprenia, un tractat escolar de Retòrica i Poètica. Em compendria en Miró, o em titllaria de filistí si li recomanés per exemple cert neoclàssic «Tratado de pintura y composición» de l'any 1830?

Eleuteri.—Enfront d'aquests paisatges hi ha els quadres d'en Ricart. Ell demostra com aquella línia gruixuda qui servia als modernistes per a desdibuixar, a ell li serveix diriem per a *fermar les formes*. Jo penso que ell ja les cospa prou bé, amb una concissió saborosa. I si les deixes anar treien-les la ratlla cenyidora, no se li descompondrien ni li farien pas cap entremaliadura.

Dionisi.—Amic, és tard. Figura't que l'exposició es a punt de cloure's; passem depressa, malgrat cometem oblits injustos. El Mir apagat d'aquesta exposició, i melancòlic; les tints mortals i càrdenes qui resten als núvols després d'una exaltada posta.

Un bodegó (gròcs, verds, deliciosos) d'en Muson. Unes *Flors i pomes* d'en Mercadé, composició elegantíssima, coloració exquisida.

Eleuteri.—El gust, l'elegància mateixos qui presideixen a la creació de les seves joies. Jo vull parlar un dia en alguna publicació forastera dels nostres renovadors en l'art de la joieria. I diré aleshores tota la meva admiració envers l'art exquisit d'en Mercadé, qui li permet donar-se a totes les ardideses de les orientacions en art més noves, sense xocar, sense que la suprema elegància de les seves joies en pateixi, sense que en pateixi l'encis dels ulls i el goig de la sensibilitat.

Dionisi.—Sé també com admires, i jo compartesc aquestes admiracions, En Sunyer, l'altre gran renovador de la nostra joieria. La seva tendència és diferent i també nobilíssima. Renuar, sense renunciar a un agut sentit de modernitat, una tradició, una bona tradició

catalana en la qual l'assimilació d'influències italianes no ofegava la originalitat. En les seves joies, com en l'art de l'Aragay o els versos d'en Riba, la *virtú* italiana hi és atemperada. p'el seny català I en Sunyer en el món de l'Es-

perit pot dir-se hereu directe de les elegàncies de Bernat Metge i les ardències de Roig de Corella.

J. FARRAN I MAYORAL

15 juliol.

Aportacions

Reportàvem temps endarrera unes pàgines de Lysis que ens ajudessin a reaccionar contra la corrupció administrativa del burocratisme ofegador de les altes empreses.

Cal però, reaccionar també contra l'apetit de puixança que fes perillar la sobirania de la intel·ligència.

Els paragrafs traduïts del llibre Minerve et Vulcain, de René Lote, que publiquem avui, ens ajudaran, com l'autor pretén, a la revaloració del gust i del talent, de totes les virtuts intel·lectuals per les quals el sentit pràctic ha d'incorporar-se a les races mestres i ha de fer-nos amable i saborós el Progrés, que unes majúscules massa estridents i uns anuncis lluminosos massa agitats de nerviosisme ens feien suspecte d'amagar altres cadenes administratives.

«El progrés material implica una major disciplina moral.—El món modern, a primera vista, sembla dominat per la Indústria, el progrés material i els problemes econòmics: les consideracions intel·lectuals passarien a segon lloc, a mesura que les qüestions de salaris, de tarifes, de dretament, s'ordenarien amb més mètode. Quina pretensió! Per partidaris que siguem de la Ciència, sigui la seva superioritat, als nostres ulls, la que es vulgui, sobre les il·lusions místiques per a l'organització dels Estats, tindriem del «Scientisme» una concepció ben petita si hi veiéssim la negació del «factor» psicològic i moral, que, contràriament, representa el primer paper en una interpretació veritablement científica de tota activitat humana. La «Mecànica de la Vida» com deia Le Dantec que l'admirava tant, és massa complexa prop l'home i massa subtil per a que la reduïssim a la «qüestió del ventre», en un món industrialitzat que no tindria altra preocupació que la d'organitzar la producció, de reglamentar el comerç, de proporcionar beneficis al treball. Aquest vulgar materialisme la Karl Marx no ha estat mai el nostre... Deixem a nostra matèria vivint tota sa riquesa emotiva, tinguem compte d'aquesta diversitat moral en nostres plans de la Ciutat futura. No serà ni més científic ni més modern suprimir per una abstracció de teòrics ço que sempre ha fet la flexibilitat i la varietat de la vida humana.

No simplifiquem, també, artificialment, la qüestió social: procurem esguardar-la no solament com a economistes, sinó com a moralistes o psicòlegs. Una bona organització eco-

nòmica contribueix a la felicitat dels pobles; mes un bon equilibri moral no hi contribueix pas menys. Supleix ben sovint, dins una certa mesura, la insuficiència dels recursos materials (1); mentres que l'inversa no, car totes les riqueses del món no portarien mai la felicitat a una ànima inquieta i atormentada.

Això no vol pas dir que han d'ésser negligents les condicions materials de l'existència i de la felicitat, sinó solament que les passions humanes hi introdueixin perturbacions algunes vegades inateses—tant que una sàbia disciplina interior no arriba a contenir-les. Ens sembla una mica massa simple el reduir la Història als fets econòmics, o l'estudiar-los com un domini apart, independent de la política general i de l'estat moral de les societats.

També en el nostre país de vella escultura clàssica, tots els grans homes d'acció ambicionaren l'abelliment de la idea.—Mireu perquè jo no veig res més segur i més savi—sigui la que es vulgui la valor que s'atribueix als arguments de la fe—que augmentar en tots sentits la cultura de la intel·ligència, és a dir, la tradició del sentit crític i els mètodes d'experiència en busca de la veritat, si hom vol raonar els rapports humans. Demés, qui doncs, home d'Església o home

(1) No es pas una raó per fer-se asceta sense necessitat; no es pas una raó per a que l'egoisme *jouisseur* de la majoria exigeixi de l'escollit tots els renunciaments, sots el pretexte que ella guarda com herència les satisfaccions «interiors» de la consciència o de l'esperit.

d'Estat, director de consciències o director de pobles—pot impunement prescindir en absolut d'aquesta formació intel·lectual que sense anar fins a l'aprenentatge dels mètodes científics, no n'és menys el fruit de reflexions, de conversacions o de lectures, que ajuden sempre a la maduresa d'un esperit? No oblidem això fins per a jutjar els homes d'acció, els quals en apariència no han estat homes de pensament; és que nosaltres veiem finir un llarg període de nostra història on tots els nostres personatges eminents—dotats d'aquesta valor real que no va mai sense un coneixement profund de la psicologia humana—foren més o menys directament els deixebles d'una cultura clàssica que havia passat dels costums francesos. Recordeu Bonaparte, tan penetrat del seu Corneille, així com els grans actors de la Revolució («actors» actius encara que una mica teatrals), penseu també amb tots els intrigants de nostra política des de llavors; que no haurien semblat molt sovint més que vulgars arriistes com s'en veuen en tota classe d'assumptes, si no haguessin enlairat llur ambició pel perfeccionament del llenguatge, sovint simple adornament d'hipocrèsia... mes en fi, adornament on hi trobaren un prestigi, aquell que beneficià llarg temps als ulls dels homes, el pensament desenrotllant-se en la pràctica i considerant l'actualitat urgent amb una intel·ligència serena.

Pot el pensament guardar llarg temps son prestigi per sobre les violències de l'acció.— Aquesta afectació d'idealisme, semblable a l'altra hipocrèsia en el moralista via almenys un homenatge rendit pel vici a la virtut, no ha tingut per nostra civilització més que l'avençatge d'enlairar el to dels debats a la vida pública i fins d'oposar a les reivindicacions cegues dels desitjos (desgraciadament cada dia menys) certa inquietud d'eixamplar la discussió, de treure'n les conclusions generals

i d'apercebre'n la fi llunyana. Així mateix quin servei ha fet al nostre món modern el poc que hi subsisteix del respecte de les idees...

Pot ella prevenir els excessos d'un utilitarisme brutal. No és pas tampoc el sol prestigi d'un petit món de savis, d'un cenacle de pensadors, ço que jo vos invito de defensar; és el prestigi de llurs ocupacions, de l'eixamplament de la Ciència, al mateix temps que llur pròpia independència contra la invasió d'un mercantilisme brutal, d'un esperit d'especulació que no té res de comú amb l'especulació intel·lectual, amb la busca desinteressada del Bé, de la Veritat i de la Bellesa...

I pot la disciplina raonada de la intel·ligència, solament digna d'un poble civilitzat, substituir-se per la disciplina de menudall entorpidor de l'edat moderna. Defenseu-la, protegiu-la—si no és massa tard—és l'escollida, si voleu defensar-vos a vosaltres mateixos de la gran tirania d'un utilitarisme implacable; si voleu, en una paraula, guardar a vostra vida social, ço que hi ha encara de noble (o de gracios al menys), aquesta civilització de l'esperit. Temeu, sí, temeu un esdevenidor on el progrés material complicant vostres costums i vostres necessitats, intensificant la competència, multiplicant els aspres conflictes d'interessos, no s'acompanyaria del progrés d'una alta cultura clàssica, capaç de mantenir en les intel·ligències el sentit de la mesura i de la saviesa i havent de recórrer incessantment als arguments bruts d'una reglamentació policíesca, quasi inquisitorial: mètode que no faria gaire honor a nostre vell poble civilitzat, car només és digne del temperament rude encara dels pobles nous, els quals s'ha de contenir a cada moment en llur impaciència, una mica ingènua per a fruit fogosament de la vida moderna.»

LLETRES

Si escau a LA REVISTA recollir els batecs de la vida catalana, poques vegades ha pogut constatar la fidelitat d'aquesta vida al nostre seny com davant del llibre *Les gràcies de l'Empordà*.

Obrim el llibre i llegim:

«A DOMINGO I MARIA

fills de Viura en les terres altes de l'Empordà, per la carn i per l'esperit que d'ells som rebut, dedico aquesta

corona de murtra posada amb pietat filial al front de la Pàtria.»

I més avall:

«HISTORIA D'AQUEST LLIBRE

A càl *Parent*, de Viura, tenen un hort part d'allà dels Campells, a les feixes de Riberó, on per un costum antic no els donen l'aigua fins a posta de sol. Heu's aquí un fet que no en faríeu cabal i que malgrat això ha

reglat amb el seu ritme segur la meua vida.

No podent regar fins després de la posta de sol, els de càl *Parent* van a Riberó cap al tard. Quan els demés tornen a casa, ells se'n van a l'hort, i quan la gent del poble es fica al llit, tot just els de càl *Parent* arriben pels Tipanys i travessen el Ricardell de bella nit.

A còpia de seguir-se per anys i segles, de l'una gènera a l'altra, aquest costum de sortir a regar a posta de

sol, els de càl *Parent* han centrat el tragi de la seva vida en la constant i puntual virtut d'anar a tot arreu quan els demés en tornen. Un hom diria que fan tard i no és així, sinó que obren moguts per una força irresistible que puja en els fonaments del ser aqueixa perfidiosa energia de disposar els treballs i els dies segons un ordre regular que té per migdia la posta de sol.»

Ja presos del fervor graciós i airejat d'aquesta lectura ampla i conreada, de la qual ni finida que fos sabríem acomiadar-nos com de la terra en lloança de la qual el llibre fou creat, volem registrar en les nostres pàgines un petit homenatge a l'autor copiant l'inici d'aquest poema en prosa que enalteix les lletres catalanes.

«PORXO»

Si et plau escoltar-me, amic empordanès, et contaré les trenta dues primeres gràcies que li trobo al venturós país que s'estén des de les Alberes a Montgrins i des de la muntanya de la Mare de Déu del Mont fins a la mar de Rodes i d'Empòries.

Assentem-nos damunt d'aquell marge, part d'allà dels tamarius, on estarem a recer del sol ponent i de la tramuntana. Guaita els tords que passen devès Palol, venint de Llers, gormants d'olives.

Aviat el desembre espolsarà els fruits damunt de la terra, i les pagesetes balbes plegaran la collita i els tords hauran fuit. Mes aleshores els ordis i els blats i les userdes començaran a verdejar.

Aquí la terra sempre és bella i clement, per tant que no hi ha paratges desolats i que els elements de la natura no s'hi manifesten en ure cruel contra l'existència de l'home. Cada mes de l'any porta el seu fruit, cada vall té la seva corrent d'aigua. Aquí havia de cantar-se aquella cançó, tresor d'esperances, que vaig aprendre dels llavis maternals:

*No hi ha lliri sense flor,
ni rosa sense punçella,
ni noia sense galan,
ni una nau sense bandera.*

Comencem a comptar. Jo les aniré dient una per una, i tu vigila que cap

número em passi per alt. Son les gràcies de la terra i dels homes, gràcies del cos i de l'ànima. N'hi ha que són com lliris d'aigua d'una sola fulla; n'hi ha que són com magranes o com panotxes a punt de desgranar.

I

La gent empordanesa

La primera gràcia de l'Empordà és la franca i noble i forta gent empordanesa. En la fondària dels seus ulls s'hi veu un cel clar de tramuntana. En la còrpora ossuda i musculosa ens mostra el llegat d'una raça de treballadors de la terra, intrèpida en les artigues, tossuda i brava en el batre les roques, confiada en la pròdiga provisió del sol, segura de la voluntat de triomfar per son lliure albir. L'empordanès és alegre per la seva lleialtat, és valent perquè avorreix la mentida i és franc perquè estima la virtut. Si voleu saber lo que són la hipocresia, la pobresa d'esperit, la fúria gasiva, l'encongiment místic, la traidoria o la perfidiosa quimera, no hi vingueu pas a l'Empordà. Les bruixes de Llers han fuit devès el Puig de Bassegoda i el Canigó, i de cap a cap de la plana l'empordanès parla amb veu alta i treu l'ànima enfora com un pagà, és hospitalari, recte i compassiu com un creient, i si no realitza l'ideal del baró perfecte, és per aqueix pols de vanitat i de sensualisme que li fa avorrir les lleis posades a la virtut, els artificis socials del poder, de la moda i de l'iglàsia, i els entrebancs rituaris de l'a mor.

PERE COROMINAS

CAL ESMENTAR:

Del *Projecte de funcionament de l'Institut d'orientació professional*, per En Josep Ruiz i Castellà, el substanciós contingut i la bella edició.

—El llibre de sensacions d'ànima *Clavel, soldat*, de Léon Werth.

—Que es prepara a París, sota la direcció de Michel Puy, una reedició de les obres de Léon Deubel, l'exquisit poeta cenyit de reserva.

—*Mitsou*. Una novel·la en la qual Mme. Colette sintetitza tota la seva simplicitat trapacera de contaire essencialment femenina.

—*Les métiers blessés*, de Pierre

Hamp. No és la primera vegada que comuniquem aquest nom als amics de LA REVISTA. Tota la nostra efusió (més sincera perquè no és sense reserves), per l'home que pregunta: *D'ençà que el món és món, quants homes han vist que el que hi ha de més bell al món és el treball?*

Del llibre *Matériaux d'une théorie du prolétariat*, en el qual Georges Sorel recull estudis anteriors, singularment els que es refereixen a l'esdevenidor socialista dels sindicats, a les Bases de crítica social, al caràcter religiós del socialisme, a l'organització de la democràcia i a les vagues i al dret del treball, traduïm l'addició al pròleg de 1914, escrita ara mateix i plena d'una fina percepció dels temps nous:

Post-scriptum

Aquest llibre ha estat solament imprès l'any 1918; la guerra ha descobert problemes nous que jo no m'atreviria pas parlar-ne en aquest moment; un sol punt sembla adquirit: és que la victòria de l'Entente ha estat un triomf per la plutocràcia demagògica (1). Aquesta vol completar la seva obra suprimint-ne els *bolxevics* que li fan por; ses forces militars són suficients per a portar a cap aquesta operació; mes, què assoliran les plutocràcies tan prompte hagin exterminat els revolucionaris russos? Es que la sang dels màrtirs seria, una vegada més, fecunda? Cal no oblidar que sense els assassinats de juny de 1848 y maig de 1871 al socialisme li hauria estat difícil fer acceptar a França el principi de la lluita de classe. La sagnant lliçó de les coses que es produirà a Rússia farà sentir a tots els obrers que hi ha una gran contradicció entre la democràcia i la missió del proletariat; la idea de constituir un govern de productors no sucumbirà; el crit: «Mort als intel·lectuals», tant sovint retret als *bolxevics*, acabarà, potser, per imposar-se als treballadors del món enter. S'ha d'ésser cec per no veure que la revolució russa és l'aurora d'una era novella.

(1) La derrota d'Alemanya assenyala la fi de l'aristocràcia feudal de la vella Prússia o la de la burgesia lliberal? Seria temptat de pensar que aquesta segona hipòtesi es més versemblant que la primera.

LES ARTS PLÀSTIQUES

LA «EXPOSICION HISPANO-FRANCESA DE BELLAS ARTES» (Maig-juny).

Encara que no acostumem a parlar a LA REVISTA de les exposicions de fora Catalunya, trencarem aquesta costúm per a tractar d'una manifestació artística important que ocasionalment havem vist a Saragossa: tota una festa de competència, puix al costat dels espanyols actuals de tota mena hi ha una representació ben escollida de l'art francès contemporani.

Els catalans han pres part en aquesta festa, segurament degut a presse d'organització, no donant-li, en general, prou importància. Diem que les presses d'organització han sigut causa de la poc escollida representació dels catalans perquè la llista dels compatriotes nostres figura com a apèndix al catàleg. Així es comprèn que n'hi manquin molts; però és de doldre que, dels concurrents, alguns dels més notables, com En Vayreda i En Torres-Garcia, es limitin sols, amb obres petites, a fer acte de presència.

Obres escollides, conegudes ja del públic d'exposicions de Barcelona, hi han portat els senyors Llimona, Carles, Colom, Elias, Togores, Espinal i Vidal i Quadras. Un bon homenatge a sa memòria és exposar a Saragossa un dels darrers bodegons de l'Isidre Nonell. Però lo que s'enduu per la novetat, la gràcia i la emoció, les nostres mirades, és el fresc paisatge de l'Iu Pascual, amb un tractat justíssim d'uns grans arbres com mai en els darrers temps li hem sabut veure en altres obres, com no es nota (pel nos-

tre concepte) en cap dels seus quatre paisatges exposats aquesta primavera a Barcelona.

Dels espanyols de fora Catalunya hi ha una quasi global representació. Si exceptuem Julio Romero de Torres

Ramiro de Maeztu, podem dir que hi ha en la exposició obres dels més representatius castissistes, i aquest tracte el donem a l'Arteta, als dos Zubiaurre, a En Zuluaga i a N'Eugenio Hermoso. Hi ha també els del realisme—o vulgarisme—més o menys velazquí; són aquests, per nosaltres: En Rodríguez Acosta i En López Mezquita (aquest darrer d'una manera inderivablement declarada). Hi ha també els banalistes a la manera d'Hermen Anglada que, per l'absència de llur mestre, queden, per als ulls condescendents, una mica passadors: Gustavo Bacarisas, Federico Beltran Masses, Irene Narezo Dragone de Beltran. Tots tres són per nosaltres detestables; els dos darrers van a la perversitat per la perversitat, i això sí que no podem acceptar-ho; i encara, Donya Irene Narezo té una sensibilitat femenina que dona a ses figures una distinció dintre la sensualitat morbida, però Don Federico Beltran és dur a més no poder en ses obres, sense vida, amb tècnica absurda i artificiosa, i ja deu quedar content de copiar tan sols ulls ullerosos i llavis ben pintats (copiar malament). Hi ha, per fi, tres o quatre paisatges de Don Aureliano de Beruete, un d'ells de lo millor

d'aquest artista, i altres quatre paisatges de l'immortal Regoyos, d'entre els quals podem distingir-ne un, que desconeixem, tan sucós i puñ d'atmosfera que sols amb les més bones obres de Monet pot comparar-se. La sèrie de *La Raza* de Julio Antonio és digna de ser admirada amb totes les qualitats que amb sa lenta, continuada aplicació pels clàssics va madurar el jove mestre i amb certes inconsciències i morbideses plàstiques que degué donar-li, de segur, el viure madrileny. No cal dir que tant sota la mestria de Julio Antonio com sota la mestria dels distints jefes de grups en que hem gosat classificar la pintura espanyola de fora Catalunya, es formen—o deformen—molts artistes les obres dels quals a Saragossa són exposades. Un d'ells, potser el més notable dins el grup o escola castissista, es diu Juan Luis López: recordem aquest nom, ja conegut dels fullejadors habituals de *La Esfera*.

Del *Salon d'Automne français* sobreït de seguida la nitidesa ciutadana de la *Place* pintada per Georgette Agutte, el bes de claror de Jacques Blot, el *Perfil* perfilat en fosc (de manera semblant a com ho fa En Ricart) de Maurice Asselin, la limitació de Alcide Le Beau, la llum arruixadora de Charles Lacoste, el *Bouquet* entonat en rosa d'Emile Gaudissard, les fines *Fleurs et oranges* de Laprade, l'agror ferma i potent de Maurice de Vlaminck, la dolça adolescència del cap

de nena de Bernard, la pastositat nervuda del cap de nen d'Albert Marque.

De la *Société des Artistes Français*, ultra l'encarcament general d'un repòs definitiu que és prematur, cal esmentar la serenitat de Desfontaines; i de la més vibrant *Société Nationale des Beaux-Arts* la confusió de color ambarina d'Arnau-Jean, l'afinició blavosa d'Aubertin, una límpida i encesa noteta de Besnard, la fina impresionista de Morisset, la lluminositat d'Alfred Smith, i (per lo ben acusada) una escultura magnífica de Jules Desbois.

Queden, a més a més, judicats Simón, Dauchez i Cottet, per accidens, en parlar de la pintura castissista.

Monument al Canonge Rodó

En el pati del Palau Episcopal de Barcelona han estat exposats fragments escultòrics i el projecte arquitectònic d'aquest monument: els primers obra de Frederic Marès, el segon obra de Joaquim Vilaseca. Desavinença entre els dos artistes un hi nota de seguida. En Marès s'esforça per ser escultor ferm; En Vilaseca és un arquitecte pseudo-clàssic pulcre; el monument no és unió, per tant; el monument és estranya barreja. Dient lo qual per començar, ens estalviem tot altre judici...

J. F. R.

LES REVISTES

JAUME BOFILL I MATAS

Els homes d'esperit de totes les terres de parla catalana han festejat el seu adveniment al Govern de la Generalitat de Catalunya.

Del sentit cordial i mental de l'homenatge al nostre amic En Bofill i Matas, és expressió fidel l'endrega que transcrivim, que fou d'una manera flexible i amb tota responsabilitat recollida per l'homenatjat:

«Amic,

Quan la vella política espanyola davalla els graons darrers de l'enviliment i quan la possible imminència de la definitiva elecció—Espanya, Europa—tremola dintre nostre, homes de tots els estaments, per a afirmar la nostra fe nacionalista, hem vingut fins aquí, per tots els dividits camins de la pàtria, a saludar la vostra múltiple exemplaritat de Català entre els Catalans.

En aquest moment, el vostre nom pur no significa per nosaltres—que per res del món renunciariem al ritme del propi imperatiu—sinó la llengua, la cultura i la llibertat de Catalunya. I en vostre ingrés al Palau de la Generalitat, la nova generació catalana, qui lluita per atènyer políticament una pàtria lliure, i socialment una pàtria justa, ha volgut que tinguéssiu la percepció franca de que confia unànimement en el vostre nacionalisme

categòric, per damunt de les eventuais sol·licitacions de flexibilitat de la anècdota política. Que confia en vós amb una confiança tan ferma com són les penyores de la vostra obra de cada dia, amb una confiança agraïda, i, com totes les confiances polítiques, exigent.

Amic, allí on els convergents camins del Nacionalisme esfumen la pròpia coloració sots l'esclat únic del foc de la pàtria, alcem la nostra copa per l'alta destinació de Catalunya a l'honor de la vostra Joventut Heroica.»

JOAQUIM FOLGUERA

Diu així Josep Carner en el pròleg al recull de *Contes cruels* publicats per l'Editorial Catalana:

«L'Editorial Catalana encomanà la traducció d'un recull de *Contes Cruels* del Comte Villiers de l'Isle Adam a Joaquim Folguera, la fina, dolça ombra del qual roman com a suspesa a mig aire del cel, pròxima a nosaltres, recosa de deixar tants de bells projectes apuncellats, i somrient, tanmateix, perquè la seva mort no fou altra cosa que una nova gràcil ascensió damunt els nostres cors, plens de dol, on encara, però, hi havia espai per a una admiració envers l'elegància de son comiat, conseqüent amb la seva elegància de sempre.

Només els tres primers contes de aquest recull deixà enllestits aquell nobilíssim poeta. Calia recollir i honorar aquestes relíquies, que són gairebé la seva darrera tasca. Havíem parlat amb ell d'aquest recull—més tard es proposava traduir tota la resta de l'obra del Villiers,—i jo he crègut fer obra grata a sos sentiments d'amistat, tot seguint amb dòcil melangia la formació d'aquest volum. L'associació del meu nom al d'En Joaquim Folguera és per a mi un alt i patètic honorament. Ha estat, a més a més, un deure. Plegats havíem projectat aquest llibre en cordial efusió, en admiració comuna envers el gran literat francès, ple de aristocràcies i de subtil voluptuositat literària.

Els tres contes, tots sols, constituïen per a mi un mut irrecusable imperatiu. Estic segur, encara, del somriure amistós d'En Folguera, aquest somriure que és una pèrdua irreparable per a la nostra vida civil i la nostra vida intel·lectual, perquè era—i és, volent acompanyar-nos de mig aire estant—coratge, i amor, i noble ironia, i daler de perfecció, i patriotisme, i gràcia entendent. I en acabant aquestes ratlles, em giro, closos els ulls, a veure'l.»

PER UN INDULT

Amics i col·laboradors nostres dirigiren oportunament una petició al

Senyor President de la Mancomunitat en la que, entre altres consideracions, es deia:

«Honorable senyor:

No sembla just que un home tot sol pagui una culpa a què tants i tants moralment hi contribuïren; però com que no és cas d'empendre ara la revisió de tots els processos de la sèrie, no és cas tampoc de que hi posi aquell la totalitat de la seva persona, havent-hi culpa moral certa no sols plural, sinó col·lectiva, havent-hi confessada una responsabilitat moral de tots els ciutadans.

A més d'aquestes consideracions, que són específiques del cas present, una altra de caràcter general ens deixa intranquils sobre l'aplicació de l'última pena a cap home, sigui quin sigui el delictes comès.

La justícia humana, com tantes coses humanes, ha de tenir cert marge de relativitat, de dubte d'ella mateixa. La benignitat creixent dels sistemes penals obeeix potser no tant a sentimentalisme com a un cert escrúpol fonamentat en la consciència de la part que la societat entera té en la culpa per qualsevol crim. I aquest sentit de coparticipació que ens fa sentir remordiments personals així que pensem en les escoles que no s'han creat, en els apostolats que no s'ha emprès, en les bones paraules que no s'han dit, en els bons exemples que no s'han donat, en la quantitat enorme d'omissions de caritat i de llum, i al contrari en l'aportació de egoïsmes i vicis de tots al fons comú—si bé no creuríem, al capdavall, cosa justa fer-lo servir d'especulació car davallariem a l'absurd d'anul·lar la responsabilitat individual, si que pensem que hauria d'engendrar un cert pudor social, de no aplicar la pena màxima, la pena de mort, la pena única que és absoluta, total, irreparable, per la qual la societat elimina un individu que ella mateixa ha ajudat una mica a pervertir.

Per totes aquestes raons els infrascrits, no impulsats per sensibleries literàries a favor de cap classe ni estament, perquè si no hi ha d'haver privilegis blancs tampoc en consentiríem de rojos, ni cedint a entendiments que davant de la idea de sanció estan fora de lloc, sinó atents a un esperit de moral ciutadana i de solidaritat social, us demanen intercediu prop dels Poders supremes del país perquè sigui indultat de la pena de mort en Manuel Vilallonga, commutant-se-li per la que en dret correspongui.»

L'ATLES LINGÜÍSTIC DE CATALUNYA

Hem vist el número del *Butlletí de Dialectologia Catalana* corresponent al juliol-desembre del prop passat 1918. L'aparició d'aquest fascicle mereix especial menció dins el moviment cultural català i, en particular, en el domini científic del nostre idioma. El doctor Antoni Griera hi dona una mostra de l'«Atlas lingüístic de Catalunya», del qual presenta nou cartes, precedides d'una clara introducció per tal de fer veure la importància de l'obra. Aquesta, com afirma el doctor Griera, «proporcionarà una gran quantitat de materials fins ara desconeguts, indispensables per a reconstruir la història de la nostra cultura. Trobarem elements ibèrics en els noms dels animals selvatges, arbres i plantes; tocarem la importància de l'element llatí, que amb múltiples recreacions ha informat la nostra vida, donant-nos el dret de ciutadania romana; pel vocabulari agrícola i per certs noms d'indumentària i d'atuell domèstics, coneixerem la influència de l'element aràbic damunt el català; un vocabulari escollit ens confirmarà certes relacions amb les petites repúbliques italianes i amb el món del Renaixement; i una infinitat de mots castellans incorporats definitivament al català assenyalaran fins a quin punt la nostra terra ha estat supeditada a Castella durant tres segles de decadència (pàg. 60)». En aquest sentit de visió clara del relleu que ha de tenir l'obra monumental de la Lingüística a casa nostra, seria precís copiar tot l'article introductori. El qual article, d'altra banda, respon també a la necessitat d'obviar malentesos i dificultats a l'apreciar tot l'interès de les cartes adduïdes i la distribució geogràfica dels punts que contenen. Una acurada transcripció fonètica de les formes recollides en cada localitat, situa el lector fora de tot convencionalisme gramatical, per donar-li una idea precisa del substratum fisiològic que representa; i un cop d'ull sobre qualsevol de les cartes, obre un ample camp d'orientació sobre la distribució del lèxic en cada cas concret, plantejant innombrables problemes d'alt interès científic. Després de fullejar i meditar un xic la mostra que el doctor Griera ens dona en «avant-goût» de l'Atlas de la nostra terra, hom no es pot sostreure a la impressió que la filologia catalana ha assolit ja un grau de maduresa innegable i que ha triomfat en tota línia dels «dilettantis» que no han sabut encara entendre que la lingüística no era un passa-

temps, sinó una ciència. Es per això que l'obra que ens ocupa ve a formar una continuació enorgullidora de l'*Atlas linguistique de la France* publicat per J. Gilliéron i E. Edmond, que tant ha revolucionat modernament els mètodes d'investigació del llenguatge i que tant ha tingut de lluitar abans d'imposar-se, com ha fet, d'una manera definitiva.

INICIATIVES

Festa major d'Arenys de Mar, per exemple. O altres festes majors. Ens arriben unes fulletes de proverbis i adagis populars catalans contra la blasfèmia, repartides a tot el poble. Aquestes fulletes diuen també:—*Per l'Autonomia de Catalunya*.

Aquesta, pensem, és una via segura de realització nacional. I la petita iniciativa privada ens allibera dels resultats esplendorosos d'aquella iniciativa avui entretinguda del nostre Prat de la Riba en crear l'*Institut d'Educació general*.

CAL ESMENTAR

L'intesa intellettuale, revista de l'«Associazione italiana per l'intesa intellettuale fra i paesi alleati ed amici», que edita la casa Zanichelli de Bolonia:

—El primer número de *Belles Lettres*.—*Art et critique*.—París. Diu en la presentació: *Totes les originalitats totes les audàcies, les reputem legítimes a condició que respectin les regles necessàries d'ordre, de claretat, de lògica, de precisió; regles que ens sembla impossible que un escriptor pugui ultrapassar.*

I més avall:

Signi quina es vulgui la fórmula estètica en la qual hom es detura, trobarem sempre imperioses necessitats.

Cal remarcar l'esperit eminentment crític d'aquesta revista i la copiosa informació de les seccions *El que cal recordar*, *Enraonies i projectes*, *El que es diu*, etc.

—*Etudes italiennes*, revista franco-italiana mensual.

—El segon i tercer número de *La Minerve Française* ens fa esperar més esforç del talent dels seus inspiradors.

—*La Nouvelle Revue Française*, fidel a la seva continuïtat.

—*Le livre des livres*, antologia crítica mensual.

—*L'Affranchi*—revista de filosofia i d'art que es dirigeix als artistes, als intel·lectuals i als obrers de totes menes sota el lema jerarquia, fraternitat i llibertat. Esperem.

J. MILLAS-RAURELL

TRENTA POEMES

Boixos d'E. C. RICART

Preu: 5 Pessetes

MIQUEL FORTESA

L'Estela POEMES

Preu: 2 Pessetes.

TINTORERIA I APRESTOS

PLA PANADÉS I ROTIER

Sant Joan de Malta, 62

Telèfon 8419

S. M.

JOIERIA, ARGENTERIA
I ESMALTS D'ART

DE

RAMON SUNYER

Corts Catalanes, 613.-BARCELONA

LLIBRERIA GENERAL DELS

SALVAT-PAPASSEIT

Corts Catalanes, 613. - Telèfon 4902

Publicacions de LA REVISTA i *l'Institut d'Estudis Catalans*. — Premsa d'Art d'avantguarda. — Dipòsit general de la biblioteca «Editorial Minerva». — Administració de llibres i revistes de la jova producció catalana. — Informació literària.

Bibliografia. — Sotscipcions.

Publicacions de LA REVISTA

Administració: Corts Catalanes, 613, baixos - Barcelona

Darrers llibres publicats

L'ESTELA, Poesies de Miquel Fortesa.

BIBLIOTECA DE LIRICS MUNDIALS: SONETS I ODES, de John Keats.

Traducció de Marià Manent

BIBLIOTECA D'ESCRITS POLÍTICS: LA PRIMERA VICTORIA DEL CATALANISME, de Narcís Verdager i Callís

A punt de sortir

DIALEGS DELS DEUS, de Lluçia de Samosata. Trad. directa de J. Farran i Mayoral.

ESTUDIS DE POLITICA ORIENTAL, de P. M. Bordoy Torrents,

AMIEL, de Salvador Albert.

DIETARI ESPIRITUAL, de J. M. López-Picó

En preparació

LES FLORS DEL MAL, de Baudelaire, *trad.* de Joan Capdevila Rovira,
POESIES, LES NOVES VALORS DE LA POESIA CATALANA

PROSES, FRAGMENTS i TRADUCCIONS, de Joaquim Folguera.

ALTRES LLIBRES de Trinitat Catasús, J. Millàs-Raurell, Josep Pla, Gabriel Alomar, J. M. Junoy, J. Creixell, J. Estelrich, Clementina Arderiu, J. Llorens Artigas, Ramón Rucabado, J. Massó Ventós, etc.